

tröst kan komma, och otroligt snart repade landet sig, sedan fred och lugn inträdt och regeringen med all kraft grep sig an med ordnandet af förhållandena i Finland. Efter två årtionden af arbete och sträfvan hade landet återvunnit krafter, men då tändes åter krigets låga, denna gång af ett härsklystet politiskt parti, och Finland gjordes till skådeplats för ett nytt krig.

Undersökningen af alla de medel, konstgrepp och mutor, som hattpartiet använde för att genom uppeggande af folkets krigiska lidelser och hämndbegär komma sig upp till makten, faller utom området för denna öfversikt. Den politiska blindhet, den brist på förutseende, med hvilken partiet begagnade sig af sin seger och låtsinnigt kastade landet i ett krig, utan att det ägde medel till dess förande, visar, huru lätt historiens lärdomar glömmas. Utförandet blef också inledningen värdigt. Lika djärfva och storordiga, som det ledande partiets män voro, när det gällde att från riddarhusbänkarna föra hären fram till Rysslands nya hufvudstad, omstörta dess tron och återförvärfva alla förlorade landsdelar, lika tveksamma och försagda voro samma män, när de stodo inför uppgiften att omsätta de stora orden i handling. Sålunda blef af 1741 års fälttåg intet, sedan generalen frih. K. H. Wrangel utsatt sin svaga styrka för nederlaget vid Villmanstrand, och öfvergeneralen grefve C. E. Lewenhaupt afbröt sitt genom snödrifvorna företagna tåg mot den ryska hufvudstaden, just när dess följder och medlet att vinna krigsändamålet, kejsarinnan Elisabets tronbestigning, inträffade. Men ännu ömkligare blef 1742 års fälttåg med det förhastade uppgifvandet af Fredrikshamn, den brådstörtade tillbakagången bakom Kymmeneälf, det nästan om en kappränning vittnande växelvisa återtåget af hären och flottan samt slutligen efter två månaders fälttåg den nesliga dagtingan af hela hären vid Helsingfors (den 24 augusti) inför en icke synnerligen öfverlägsen fiende.

Hela detta sorgligt ryktbara fälttåg ådagalägger den ynkedom, som oakadt skrytet och själföfverskattningen från riksdagarna banat sig väg till krigsskådeplatsen, och den dåliga anda, som frihetstidens statsskick och sjunkande moraliska uppfattning redan beredt insteg bland befälet.

För Finland blefvo krigets följder nya pröfningar och en ny fientlig påhälsning om ock af ett helt annat slag än de närmast föregående, ty nu funno inkråktarna det till och med öfverensstämmande med sin fördel att söka bibehålla välståndet i ett land, på hvilket de icke kunde underlåta att kasta sina blickar. Ganska betecknande i detta afseende är kejsarinnan Elisabets den 18 mars 1742 utfärdade »manifest» till Finlands invånare, hvari hon framhåller den svenska styrelsens orättrådighet, när den framkallade kriget, och hennes egen åstundan att lefva i fred och vänskap med sina grannar. Som Finlands invånare i främsta rummet måste utstå krigets lidanden, kunde de icke vara delaktiga i dess uppkomst utan hade allt skäl att önska dess snara slut. Hon erinrade dem därför om, hvad som kunde lända till deras lands nytta och bättnad, uppmanade dem att icke understödja svenskarna i deras krigs-